

MESURES ESPECIALS PER A ESCOLES ESPECIALS?

Les creixents dificultats d'alguns centres educatius no fan sinó aprofundir en la consideració que calen mesures especials per fer front a problemes especials. Tenim experiències internacionals que han seguit aquest camí i que ja disposen d'un cert recorregut en el tema i convindria analitzar-les amb detall per aprendre del que ha anat bé i del que no ha anat tan bé. El cas més proper és el de les anomenades Zones d'Educació Prioritàries o ZEP a França. Es van crear l'any 1981 amb el primer govern de l'era Mitterrand, amb l'objectiu "de fer més pels que tenen menys... ajudant els nois i noies a passar del fracàs a l'esperança". Les ajudes consistien bàsicament a augmentar significativament el nombre d'ensenyants i incentivar-ne les retribucions, a més de reduir el nombre d'alumnes i augmentar les hores de classe en aquells centres ubicats en zones econòmicament i socioculturalment deprimides. L'any 1999, amb Lionel Jospin de primer ministre, eren ja més de 600 els centres que gaudien d'aquesta condició, tot i que ja en aquell moment existien certs dubtes. Es crearen, a més a més, les anomenades Xarxes d'Educació Prioritària, o REP situades a mig camí entre les ZEP i les no ZEP, on els centres implicats podien compartir ajudes i pràctiques. Avui dia, són 911 les REP i 707 les ZEP, el que vol dir que de cada cinc centres educatius, un està dins d'aquestes categories "prioritàries". Són quasi un milió els nens i nenes incorporats a aquestes mesures (un 15% del total) i quasi mig milió els alumnes d'instituts (el 18%), doblant així les xifres inicials dels anys 80. Com es fàcil d'imaginar, els fills de classes treballadores o d'aturats i inactius hi són sobrerrepresentats, un 60% del total, quan a les escoles "normals" representen el 39%.

Els recents esdeveniments a moltes perifèries de les grans ciutats franceses ha tornat a situar el debat sobre les escoles i la necessitat de mesures especials a les primeres posicions de l'agenda social i pública. El primer ministre Dominique de Villepin ha proposat "concentrar els mitjans en aquells centres on les dificultats són més grans". Però, quin és el balanç que es pot fer de tot plegat després de més de 20 anys d'experiència? Alguns analistes apunten també a concentrar esforços, modificant el disseny de les ajudes i avançant en disminucions per sota dels 20 alumnes de les classes dels centres més complicats. Però també assenyalen que per a molts centres, per a moltes famílies i per a molts ensenyants la possibilitat de perdre ara unes ajudes que d'exceptacionals han passat a ser considerades ordinàries, provocaria grans resistències. El que apareix com a clarament problemàtic és la força estigmatitzadora que té la pròpia condició de ZEP i el nivell de segregació interna que continua existint dins de les escoles o instituts que la conformen, amb classes separades per diferents tipus d'alumnes. També s'ha constatat que les famílies segueixen triant escola sobre la base de les percepcions que en tenen, i el fet que aquesta escola estigui en una ZEP genera un cert rebuig per part dels que disposen de més informació i recursos de tota mena. A la pràctica sembla que pot acabar fracturant-se més l'espai social, quan justament era el que es volia evitar. No s'hi pot fer res, doncs? Segons el nostre parer, polítiques de discriminació positiva, com ho són les

ZEP, tenen sentit i legitimitat allà on no arriben altres mesures de generalització "distributiva" de la problemàtica en qüestió. Iniciatives relacionades amb les denominades polítiques d'accés escolar (reserva de places d'alumnat amb necessitats educatives específiques, polítiques de zonificació escolar afavoridores de l'equitat...) entrarien dins d'aquesta segona categoria. Quan tot i els esforços destinats al desenvolupament d'aquestes iniciatives (sovint ben escassos, val a dir-ho) continuen persistint reductes desatesos, aleshores intervencions específiques com la dotació suplementària de recursos (humans, materials i econòmics) són difícilment criticables. Al costat d'aquestes intervencions, pot apostar-se pel que podríem anomenar accions de positivització dels centres, això és, iniciatives que aportin visibilitat i dinamisme social a aquests centres i, fins i tot, recursos externs. Per exemple, fent d'aquests centres base de la realització d'activitats públiques de primer ordre i d'interès al municipi: cicles de debat polític, escoles d'estiu, celebració de congressos i seminaris, centres d'exposició artística, cursos regulars en l'ús de noves tecnologies, biblioteques obertes al públic en horari extraescolar, terminals d'accés gratuït a Internet, centres d'estudi i documentació, centres organitzadors d'intercanvis escolars amb centres estrangers, etc. Aquesta presència pública prestigiada, ajudaria a millorar aquests centres i a desaccelerar la fugida de certs col·lectius d'alumnat, que acaben accentuant els efectes dels desequilibris en la composició social d'alguns centres. Cal anar-hi pensant.

Miquel Àngel Alegre

Joan Subirats

IGOP-UAB

